

ben. A legtávolabbi zugában a barlang folytatása agyaggal tömődött el.

A *Távol-Keleten* a Partizánszk városához közeli hegyekben mammut, gyapjas orrszarvú, bölény, barlangi hiéna és más állatok csontjait találták. Az egyik barlangi üregben Sz. Gornyenkó paleolitikori emberek szoborcsoportját faragta ki. 1973-ban

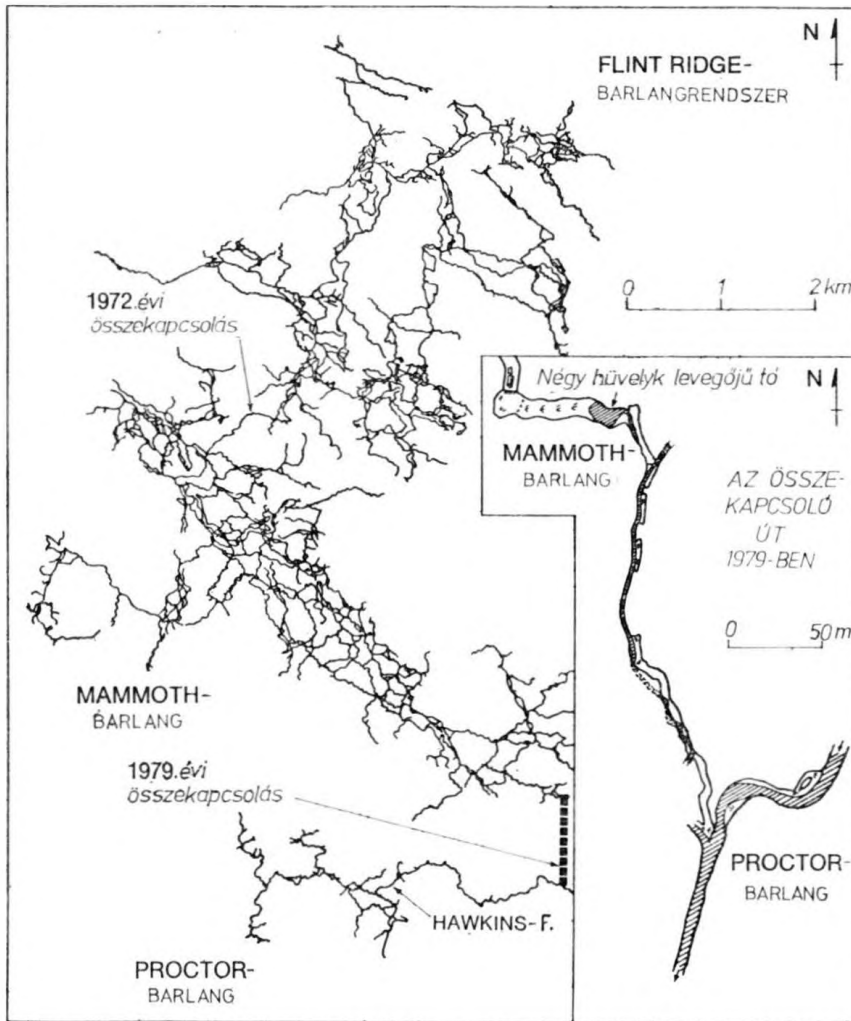
fogadta a barlangmúzeum első látogatóit. A barlangmúzeum egyik kisebb tárlatát a Przevalszkij-barlangban nyitották meg. A barlangok közelében a múzeum őslénytani és régészeti osztályainak létesítése van folyamatban, ahol a Partizánszkaja-völgyben gyűjtött leletek nyernek majd elhelyezést, ill. kerülnek kiállításra.

Növekszik a Mammut-barlang

A *Karszt és Barlang* 1965. II. számában még azt olvashattuk, hogy a világ leghosszabb barlangja a svájci Hölloch 81,2 km-es méretével. Közvetlenül mögötte helyezkedett el az USA-beli Flint Ridge-barlangrendszer (79,3 km) és a szomszédságában található Mammut-barlang (74,3 km). A lelkes svájci barlangkutatók a következő években 100 km

főlé „nyújtották meg” a Hölloch hosszát, de így is lemaradtak az előre törő amerikai versenytársak mögött. A *Karszt és Barlang* 1970. I. számában már arról adtunk hírt, hogy a sorrend így alakul: 1. Flint Ridge 117,4 km, 2. Hölloch 103,7 km és 3. Mammut-barlang 74,3 km.

A „világ leghosszabb barlangja” címért folyó

A Flint-Mammut-barlangrendszer térképe. A szaggatott vastag vonal jelzi azt a helyet, ahol a Proctor-barlangot sikerült összekapcsolni a Mammut-barlanggal. A jobb oldalon a kinagyított rajz ezt a szakaszt mutatja be. (A vázlat eredetije az *NNS News* 1979. októberi számában jelent meg.)

versengés 1972 szeptemberében nagy eseményhez vezetett: a Cave Research Foundation (CRF, Barlangkutató Alapítvány) egyik expedíciója megtalálta az összekötő járatot a Flint Ridge és a Mammut-barlang között (lásd a térképünkön). A Karszt és Barlang erről az eseményről is tudósított az 1973. I–II. számában. A Flint Ridge-barlang ismert hossza ekkor 139,3 km volt, a Mammuté 93,2 km, az „egyesült” Flint Mammut-barlangrendszer tehát az összesen 232,5 km-es hosszával behozhatatlanul a világranglista élére került.

A nagy felfedezés után újabb tíz és tíz kilométerekkel növelték a CRF expedíciói a Flint Mammut-barlangrendszer feltérképezett hosszát. A kentuckyi labirintusbarlangnak ekkor már nem volt igazi versenytársa, minden egyes hozzáadott méterrel – sportnyelven szólva – saját világrekordjukat javították meg. 1979 elején a barlangrendszer ismert hossza már 317 km-t tett ki. És ezután következett az újabb nagy felfedezés – több részletben!

1979 áprilisában három barlangkutató szállt le a Proctor-barlangba, mely mintegy két km légvonalbeli távolságban feküdt déli irányban a Mammut-barlang ismert járataitól. A kutatóknak csupán az volt a tervük, hogy néhány kisebb járatot feltérképeznek a Proctor üreglabirintusából. Vagy kétórás csúszás-mászás után egy akna szájához értek, s az egyik kutató kötéllel leereszkedett a mélybe. Az akna alját víz töltötte ki és a felszínéig ereszkedett kutató reflektorának fényében a víz fölött egy messze nyúló barlangfolyosó tűnt fel. A víz mozdulatlanul látszott, föld alatti tónak vélték.

A kutatók májusban újra visszatértek, s a „tóhoz” leereszkedve azt tapasztalták, hogy szintje vagy öt méterrel alább szállt, s a víz sebesen folyik tovább egy 15 m széles és 10 m magas barlangfolyosóban. A vízhozamot 0,7 m³/mp-re becsülték. A kutatók a földalatti vízfolyást Hawkins-folyónak nevezték el a Mammut-barlang főfelügyelőjéről, Amos Hawkinsról.

A Hawkins-folyó barlangjának felderítésére a Barlangkutató Alapítvány a nyár folyamán számos expedíciót szervezett. Egy-egy barlangi „műszak” 24–26 órát tartott. A Hawkins-folyónak mintegy két km-es főágát tárták fel, mely helyenként 30 m széles és 20 m magas termekké bővül. Ember még sohasem járt ebben a barlangban, de a víz elszennyződése már megelőzte a kutatókat. Sok döglött barlangi vakrákot találtak, melyek valószínűleg a felszínről vízbe került műtrágyától pusztultak el. A kutatók tucatnyi oldalágat fedeztek fel, azonban idő híján közülük csak néhányat térképezhettek fel. A kutatók egyik vezetője szerint a Proctor-barlang járatainak hossza meghaladja az 50 km-t.

A Hawkins földalatti folyó – miként térképünkön látható – helyenként megközelíti a Mammut-barlang déli barlangjáratait. Több kísérletet tettek, hogy a Proctor-barlangból kiindulva megtalálják az összeköttetést a Mammut-barlanggal, de nem sikerült. Augusztus 11-én egy öttagú csoport (négy férfi és egy nő) a Mammut-barlang felől próbálkozott. A csoport két tagja, Dr. John Wilcox és Tom Gracani beprézelte magát egy szűk, lapos járatba, ahol 15 m-en át mindössze 4 hüvelyk, azaz tíz cm légrés volt az iszapos víz fölött. Ezen a kuszodán túljutva egyre szélesedő patakmederben találták magukat, mely elvezette őket egy nagyobb földalatti folyóhoz. Ez a hely már ismerős volt számukra: a Hawkins barlangfolyosójába lyukadtak ki! Ezzel felfedezték az összeköttetést a Flint Mammut-barlangrendszer és a Proctor Cave között.

Az összeköttetés felfedezése idején a Proctor-barlang feltérképezett hossza 24,2 km volt, ezt hozzáadva a Flint Mammut 317 km-éhez, összesen már 341,2 km adódott! Elképzelhető, hogy a VIII. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszusig a barlangrendszer feltérképezett hosszúsága már megközelíti a 400 km-t!

Balázs Dénes

Az aradi barlangkutatók sikerei

Új kiadvánnyal gazdagodott a barlangtani periodikák sora: Aragonit címmel 1978-ban megjelent az aradi Amatőr Szpeleológusok Klubja lapjának első száma. A színvonalas kiadvány román nyelvű dolgozatokat közöl angol tartalmi összefoglalókkal. Ezekből megtudhatjuk, hogy a klub tízéves fennállása alatt dicséretes eredményeket ért el. Románia 16 karsztvidékére 170 expedíciót szerveztek, 742 résztvevővel 308 barlangot kutattak át és dolgoztak fel összesen 17 530 m hosszúságban.

Az aradi barlangkutatók egyik legfontosabb munkaterülete a Kodru-hegységben levő, triász és jura mészkőből felépített Moneasa-karszterület.

Itt 33 barlangot tártak fel 3578 m hosszban. Köztük a legnagyobb a Moara-barlang (2012 m), mely Románia legszebb barlangjai közé tartozik, különösen gazdag aragonit-képződményekben. Egy másik cikk beszámol Románia egyik legmélyebb barlangjának, a 220 m mély Sesuri-aknabarlangnak a kutatásáról. Az aradi barlangkutatók részt vettek más román barlangkutató csoportokkal, valamint angol és jugoszláv vendégkutatókkal együtt a Sura Mare-barlang feltárásában. Ez a barlang 3.145 m hosszú, és benne található Románia leghosszabb földalatti folyója.

B. D.